

O PRZYJAŹNI

II Dysputy Nawarryjskie w Toruniu

pod redakcją
Piotra Roszaka
i Piotra Orłowskiego

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
Toruń 2015

SERIA WYDAWNICZA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO
UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU
„EUNTES DOCETE”

11

O PRZYJAŹNI

II Dysputy Nawarryjskie w Toruniu

pod redakcją
Piotra Roszaka
i Piotra Orłowskiego

Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
Toruń 2015

RECENZENT

ks. dr hab. Krzysztof Krzemiński

TŁUMACZE TEKSTÓW HISZPAŃSKICH

Erhard Gasda

Magdalena Orłowska

Piotr Roszak

PROJEKT OKŁADKI

Krzysztof Skrzypczyk

REDAKCJA I KOREKTA

Mirosława Buczyńska

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
Toruń 2015

ISBN 978-83-231-3343-8

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA
ul. Gagarina 39, 87-100 Toruń

REDAKCJA: tel. 56 611 42 95

fax 56 611 47 05

e-mail: wydawnictwo@umk.pl

www.wydawnictwoumk.pl

DYSTRYBUCJA: tel./fax 56 611 42 38

e-mail: books@umk.pl

Wydanie I.

Druk: WN UMK

ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń, tel. 56 611 22 15

Spis treści

<i>Piotr Roszak</i>	
Słowo wstępne	9

INTRODUCTIO

<i>Tomasz Bielicki</i>	
Osiem lat przyjaźni Torunia z Pampeluną	17

<i>Piotr Paweł Orłowski</i>	
O przyjaźni toruńsko-pampeluńskiej słów kilka	49

<i>Piotr Roszak</i>	
„O kulturze przyjaźni” z perspektywy myśli św. Tomasza z Akwinu i Matteo Ricciego	55

DISPUTATIO

<i>Evgeny Kaganer</i> (streszczenie)	
O przyjaźni w czasach „chmury ludzkiej”: co <i>crowd-sourcing</i> może zrobić dla twojej firmy? / <i>About friendship in the time of „human cloud”: what can crowdsourcing do for your company?</i>	75

Marta Garcia Alonso

- Architektura: twórca przestrzeni spotkania. Piękno jako niezbędny wymiar architektury / *Arquitectura: creadora de espacios de encuentro. La belleza como dimensión necesaria de la arquitectura* 77

Ángel Ruiz de Apodaca Espinosa

- Człowiek i środowisko naturalne – relacja przyjaźni chroniona przez prawo / *Hombre y medio ambiente: una necesaria relación de amistad que el Derecho debe tutelar* 89

Carmen Pinillos

- Czy istnieje przyjaźń w literaturze hiszpańskiej? Badań nad Złotym Wiekiem / *¿Existe la amistad en la literatura hispánica? Calas en el Siglo de Oro* 115

Jordi Rodríguez Virgili

- Komunikacja, zaufanie, przyjaźń / *Comunicacion, confianza, amistad* 145

Agustín González Enciso

- Biznes i przyjaźń? Refleksje z perspektywy historii ekonomii / *¿Business y amistad? Visto desde la historia de la economía* 161

SŁOWO WSTĘPNE

W tych samych myślach stawiamy litery...
(Cezary Dobies)

Oddajemy w ręce czytelnika kolejny tom „Dysput Nawarryjskich”, które od czasów swej pierwszej edycji w roku 2009/2010 zdołały na trwałe wpisać się w zakres współpracy dwóch miast, Torunia i Pampeluny, oraz regionów, województwa kujawsko-pomorskiego i Nawarry¹. Przyczyniły się do budowania intelektualnych mostów pomiędzy dwoma środowiskami naukowymi, które odgrywają ważną rolę w swoich krajach. Owe mosty zainicjowane przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika i Wydział Teologii Uniwersytetu Nawarry połączyły ludzi, wydziały, zespoły badawcze, ale także ostatnio całe uniwersytety, które w 2013 roku podpisały porozumienie o szerokiej współpracy na polu badawczym i dydaktycznym.

Tematem drugiej edycji „Dysput” była przyjaźń odmieniana przez wszystkie „naukowe przypadki”. Opierając się na średniowiecznym ideale dociekań, który wyraża metoda i struktura *disputatio* stawiające na interakcje uczestników debat, zaproponowaliśmy refleksję nad

¹ P. Roszak (red.), *Dysputy Nawarryjskie w Toruniu. Debates Navarros en Torun*, Kujawsko-Pomorskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe, Toruń 2010, ss. 280.

przyjaźnią i formami jej obecności w poszczególnych dyscyplinach nauki. Przyjaźń to koncept, który nie da się zamknąć w obszarze uczuciowości jednostki ani nie da się sprowadzić do kliknięcia na *lubię to* na popularnym Facebooku i traktowania ludzi jako *friends*. Dlatego przedmiotem dysput stała się zarówno architektura sprzyjająca przyjaźni i przyjazna wobec człowieka, prawo chroniące relacje przyjaźni z przyrodą, jak i literatura wraz z pytaniami o sposoby jej narracji o przyjaźni. Transmisja wzorców kulturowych przyjaźni nie tylko jest ciekawym odbiciem świadomości społecznej danego czasu, lecz także kształtuje ideały i naprowadza poznawczo na szereg życiowych i intelektualnych aporii. Jednocześnie nie unikano w dysputach trudnej i ważnej kwestii istnienia przyjaźni w biznesie, w którym wydaje się, że nie ma miejsca na przyjaźń, a relacjami ekonomiczno-gospodarczymi rządzą twarde prawa rynku. Czy biznesmeni mogą się więc przyjaźnić, prowadząc przedsięwzięcia gospodarcze? Czy w polityce jest miejsce na przyjaźń, skoro przekaz medialny jest konstruowany często w ten sposób, aby wskazać wroga i wprowadzać ostre podziały, linie demarkacyjne, które ułatwią wyborcom wybór? Czy utopią jest budowanie społeczeństwa (w skali makro i mikro, a więc wspólnoty narodowej, ale i uniwersyteckiej, zawodowej, rodzinnej etc.), w którym obywatele mogą być dla siebie przyjaciółmi, czy też z konieczności, jak twierdzili niektórzy filozofowie, człowiek musi być dla człowieka „wilkiem” (*homo homini lupus est*)?

Te i podobne pytania rozbrzmiewały w Collegium Maximum UMK przy placu Rapackiego w Toruniu, gdzie toczyły się comiesięczne dysputy, choć przygotowanie do każdej z nich rozpoczynało się na wiele dni, a często i tygodni wcześniej. Zgodnie ze scholastyczną metodą, doprowadzoną do rozkwitu za czasów Tomasza z Akwinu, ogłaszając wcześniej temat debaty na stronie internetowej

www.dysputy.org otwieraliśmy możliwość zadawania wykładowcy pytań czy wskazywania kontrowersyjnych zagadnień, które warto było, aby zostały podjęte podczas spotkania. A przybywali na nie przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych, w różnym wieku i z różnym doświadczeniem. Cennym wsparciem była liczna obecność młodzieży również spoza Torunia, m.in. z Zespołu Szkół Artystycznych Golubia-Dobrzynia. Spotkania nie ograniczały się bowiem do zwykłej ekspozycji zagadnienia, lecz stanowiły okazję, aby w klimacie przyjaźni wobec prawdy podjąć podstawowe pytania, które rozstrzygają o kształcie danej kultury, również kultury naukowej. Jako organizatorzy mamy nadzieję, że toruńsko-pampeluńskie *Dysputy o przyjaźni* wniosły nie tyle gotowe i wyczerpujące odpowiedzi, ile odsłoniły kierunki poszukiwań i wskazały na głęboki sens kryjący się za średniowiecznym adagium teologicznym, autorstwa św. Alberta Wielkiego z Kolonii, zachęcającym do „poszukiwania prawdy w słodkiej społeczności przyjaciół” (*In dulcedine societatis quaerere veritatem*)².

Słowa wdzięczności należą się wszystkim, którzy przyczynili się do organizacji dysput, ale zwłaszcza profesorom Uniwersytetu Nawarry, prowadzącym nasze debaty o przyjaźni. Przyjazdy do Torunia nie ograniczały się do dysput, ale przekuwały się także na wiele spotkań na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika zarówno z profesorami, jak i studentami. Było to nie tylko rozmyślanie o przyjaźni, lecz także jej doświadczanie w konkretnej, naukowej codzienności. Dziękujemy naszym patronom i sponsorom, a przede wszystkim tym, którzy współtworzyli klimat „II Dysput Nawarryjskich w Toruniu”, regularnie przybываяc na sesje.

² Albert Wielki, *In VIII Politicorum*, in fine.

Publikacja składa się z dwóch części. Pierwsza to próba nakreślenia ram, w których toczyły się dysputy, stąd czytelnik odnajdzie w niej zarówno historię kontaktów i współpracy Torunia i Pampeluny oraz obu regionów, Kujawsko-Pomorskiego i Nawarry, zebraną i opisaną przez toruńskiego dziennikarza **Tomasza Bielickiego**, znanego również jako autora pierwszego przewodnika po Szlaku św. Jakuba na Kujawach i Pomorzu³. Uzupełnieniem tego obrazu relacji instytucjonalnych, wspólnych polsko-hispańskich inicjatyw na szerokim polu kulturalno-społecznym jest tekst **Piotra Pawła Orłowskiego**, obok Angela Tellechea mecenasu wielu przedsięwzięć promujących kontakty między obu miastami i regionami. Jego esej to próba opisu różnorodnych form przyjaźni doświadczanych w codziennym życiu w Nawarze, oddająca klimat i specyfikę iberyjskiego rozumienia przyjaźni, nie zawsze uchwytnego w dziełach literackich czy filozoficznych, a doświadczanych w konkretności życia. Tę część wprowadzającą do Dysput zamyka artykuł autora niniejszych słów, będący filozoficzno-teologiczną refleksją na temat przyjaźni, jej istoty i znaczenia, na podstawie myśli św. Tomasza z Akwinu, *doctora communis* chrześcijaństwa, i słynnego jezuitę, apostoła Chin, o. Matteo Riccio.

W drugiej części zostały zgromadzone wystąpienia profesorów Uniwersytetu Nawarry, które wygłaszali na rozpoczęcie każdej z dysput. Jak może się przekonać uważny czytelnik, zachowują one styl tekstu mówionego, a przypisy zostały ograniczone do niezbędnego minimum, aby dzięki temu wiernie przekazać nieco z atmosfery dysput i ich interaktywnego charakteru. W przypadku prof. E. Kaganera z IESE Business School nie było możliwe dokładne

³ T. Bielicki, P. Roszak, *U progu Camino. Przewodnik po kujawsko-pomorskim odcinku Szlaku św. Jakuba*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2012.

odtworzenie wystąpienia ze względu na dynamiczny przebieg wykładu, w dużej mierze opartego na dialogu z obecnymi – stąd pojawia się streszczenie głównych zagadnień poruszanych w tej dyspucie, która dotknęła aktualnych kwestii dotyczących przyjaźni w „chmurze ludzkiej”. Wiele z przedstawianych tez było następnie przedmiotem ciekawych dyskusji i polemik, toczonych w duchu autentycznej przyjaźni, które pozostają już w życzliwej pamięci naszych przyjaciół.

Ks. Piotr Roszak

We wspomnienie liturgiczne św. Dominika z Silos
Toruń, 20 grudnia 2014 r.